

Europa

door **Kader Abdolah**

Geschreven voor 'De mythe Europa', een reeks internationale auteursontmoetingen van Het beschrijf n.a.v. Brugge 2002, Culturele hoofdstad van Europa

Opgedragen aan de geesten van Naser edin Sjah,
Amir Kabir en Mirza Reza Kermani

Koning Qaser was een van de laatste traditionele vorsten. Eigenlijk een van de laatste van een reeks koningen die al enkele duizenden jaren voor de geboorte van Christus regeerden en tot de geboorte van de Eiffeltoren stand hadden weten te houden.

Qaser was een tiran met een hart van steen. Zo had hij 350 Babien gevangen laten nemen en gaf persoonlijk het bevel om ze levend met dikke spijkers aan de harde grond vast te nagelen en voor de wilde beesten achter te laten.

Het moest een lesje zijn voor de anderen opdat zij niet zouden vergeten wie koning Qaser was.

Toen hij daarna naar het paleis terugging, nam hij een warm bad, trok schone kleren aan, ging op het koninklijke tapijt op de veranda zitten en riep: "Waterpijp!"

Samad, zijn oude trouwe knecht verscheen onmiddellijk met een verse waterpijp. Hij legde hem voor Qaser neer, boog en verdween.

Qaser inhaleerde de zware rook en dacht: "Goed gedaan. Knap werk van ons. Nooit vergeten, de macht ligt slechts bij één persoon. En dat is bij ons."

Qaser was ook één van de gevoeligste koningen die de Perzische geschiedenis gekend heeft. Hij maakte gedichten en had een zwak voor schone vrouwen. Hij kon zomaar knielen voor een eenzaam bloempje dat op een morgen in het gras was

ontwaakt. Je kon de tiran in hem niet meer terugvinden als de oude speler Haj Ghorban met zijn tweesnaren voor hem speelde.

Hij had 476 vrouwen in zijn harem, maar het waren er nooit genoeg. Als hij ergens kwam, was er altijd wel een wonderschone vrouw die zijn zwakke hart stal.

“Samad!” riep Qaser.

De oude knecht verscheen.

“Sla!”

Hij legde een blad neer voor Qaser waarop een bord verse sla en een schaaltje siroop stonden.

Qasar plukte een blaadje van de krop sla, doopte het in de siroop en stopte het in zijn mond.

De laatste tijd waren zijn gedachten bij Europa. Hij hoorde er steeds meer over. Dat kwam ook door de vreemdelingen die regelmatig het land bezochten. Op zoek naar versleten tapijtjes gingen ze van het ene dorp naar het andere en toonden een ongewone interesse voor gebroken kommen en schaaltjes. Ze stopten de spullen dan in hun koffer en gingen ermee vandoor.

Enkelen van hen waren naar de bergen getrokken om met een vergrootglas de oude taferelen op de rotsen te bestuderen.

“Waar zoeken ze naar?” had Qaser aan zijn eerste minister gevraagd.

“Het zijn wetenschappers, majesteit. Ze komen uit een ander continent en willen de geschiedenis van de mensheid vastleggen.”

“Geschiedenis van de mensheid uit onze gebroken kommetjes?”

“De grote geschiedenis schuilt als het ware in die kleine deeltjes,” antwoordde de premier.

“De grote geschiedenis, in ons vuil? Dat vind ik vreemd.”

De vreemdelingen kleedden zich anders, ze hadden grappige hoeden op en zetten een soort glaasje op hun neus als ze iets wilden lezen. Ze aten anders en ze schoren hun baard en snor weg zodat hun gezicht op dat van vrouwen leek.

Qaser hoorde steeds meer ongeloofwaardige verhalen over de landen waar zij vandaan kwamen. Hij werd nieuwsgierig. Daarom had hij gevraagd om Mosheer el Dolé, de zoon van een rijke koopman, die enkele jaren in het westen doorgebracht had, langs te laten komen.

“Laat hem komen!” riep hij.

Een jonge man die enkel één rond glaasje voor zijn linkeroog had, verscheen. Hij had een ongebruikelijk kostuum aan. In zijn haar had hij vet gedaan en zijn baard was op een ongebruikelijke manier geknipt. Hij boog zijn hoofd een klein beetje naar voren en groette de koning.

Qaser was zo onder de indruk van het uiterlijk van Mosheer el Dolé dat hij niet eens opmerkte dat de jonge man zich niet helemaal voorover gebogen had. Zijn geur prikkelde de neus van de koning zo, dat hij een paar keer niezen moest. Normaal gesproken stuurde hij zulke rare wezens onmiddellijk zijn paleis uit, maar de houding van de man dwong hem om hem de nodige ruimte te geven.

“Neem plaats!” gebaarde hij.

Mosheer el Doleh nam plaats op een kussen, maar hij ging niet op zijn knieën zitten, hij vouwde zijn benen anders dan de gewoonte was aan het hof.

Qaser rookte zijn waterpijp en zag dat de jonge man een paar opmerkelijke schoenen aan had die zwart schitterden, het leek alsof hij zijn schoenen met hetzelfde vet ingesmeerd had dat hij voor zijn haar gebruikte.

De koning vertelde hem dat hij Russeje kende. En Spanieja, Portakaal en Engelistan, maar Europa?

Mosheer el Dolé legde uit dat het om een reeks kleine en grote landen ging en dat hij die landen bezocht had.

“Wat deed jij daar?” vroeg Qaser.

“Talen leren! Reizen! En kennismaken met de gewoonten van anderen!” De zelfverzekerdheid van Mosheer el Dolé beviel de koning slecht. Waarschijnlijk kwam die indringende lucht die om de man heen hing ook uit dat Europa.

“Reizen dus,” benadrukte Qaser, “wat heb je daar gezien?”

“Indrukwekkende dingen!” antwoordde Mosheer el Dolé kort.

“Noem er een paar!”

“Het is moeilijk om de reis in een paar zinnestjes te beschrijven. Ik heb wel een reisboek bijgehouden. Als het af is, zal ik het naar uwe majesteit toe sturen.”

“Daar hebben we geen tijd voor. Noem een paar opmerkelijke dingen, dat zal voldoende zijn.”

“Nou, ze hadden twee kamers, bijvoorbeeld”, zei Mosheer el Dolé.

“Kamers?”

“Kamers!”

“En wat was er zo bijzonder aan die kamers?”

“Ze discussiëren in die kamers over belangrijke zaken van het land en nemen daarna beslissingen.”

“Ze? Wie zijn ze?” vroeg de koning.

“De vertegenwoordigers van het volk.”

“De vertegenwoordigers van de onderdanen bogen zich over de belangrijke zaken van het land? Is daar geen koning?”

“Ze hebben wel een koning, of een machtige premier, maar de daden van hun president of een koning worden door die kamers gecontroleerd.”

“Gecontroleerd zei je?” vroeg de koning verbaasd. “Zwak! Wij vinden dat zwak. Hoe durven ze de daad van de koning te controleren? Zwakke koningen! En jij vindt het interessant om dit aan ons te vertellen? Vertel eens iets anders.”

“Een vreemd verschijnsel vond ik de krant, of de kranten,” zei Mosheer el Dolé.

“Wat is dat, een krant?”

“Dat is een soort dun breed papier dat je opvouwt. U kunt het vergelijken met karbas - lapjes waarop teksten worden gedrukt.”

“Wat voor teksten?”

“Polemieken en nieuws! Mensen schrijven hun meningen over allerlei dingen en zo voeren ze een soort pennenstrijd.”

“Het is niet te geloven. Waarover?”

“Over alles! Over de politiek. Over straten. Over een brug. Over vrouwen. Over kunst. Over gebouwen. Over de koning die waarschijnlijk iets fouts gedaan heeft.”

“Belachelijk.”

“Die landen hebben allemaal een boek, een grondwet, waarin alle wetten en regels van het land verzameld zijn. Zo is het voor iedereen duidelijk wat mag en wat niet mag.”

“Dat vinden wij een goed idee,” zei Qaser de koning. “Zo’n boek hebben wij ook nodig. Op die manier worden veel lasten van onze schouders gehaald. Zo hoeven wij niet constant te bepalen wat mag en wat niet mag. Wij krijgen onze handen vrij en wij kunnen ons meer in onze poëzie verdiepen. Aangenaam, dat keuren we wel goed. Waarom horen wij daar nu pas over. Is dat Europa uit de lucht komen vallen of uit de zee omhoog gekomen? Of ga je me vertellen dat het al die tijd al bestond?”

Mosheer el Dolé was blij dat hij de gelegenheid kreeg om de koning te laten zien wat hij wist. Hij had de stille hoop dat de koning in de toekomst zijn reizen wel zou willen betalen. Mosheer el Dolé schraapte zijn keel: “Het continent waarover we spreken

stond bij ons eerder bekend als het land van Spanjaarden of Portugezen, buitenlanders zogezegd. Toen ik in Europa was, vertelden mijn Europese vrienden iets grappigs. Ze zeiden dat Europa in oude tijden een mooie oosterse prinses was geweest. Een prinses die met haar liefvallige verschijning die van alle andere jonge vrouwen in Azië overtrof. De oppergod Zeus raakte verliefd op haar, verzoon een plan, stal haar en nam haar mee naar een andere grond die later de naam van Europa krijgt.”

“Niet slecht! Wij houden van verhalen,” zei de koning glimlachend, “misschien zullen we er later een gedicht over maken. Is er nog iets dat ik moet weten?”

“Hoewel het geheim zich in het oosten bevindt en wij de meesters van geheimzinnige verhalen zijn, hebben de westerlingen het geheim op een andere manier aangepakt.” Mosheer el Dolé sprak rustig om zijn verhaal meer belang te geven. “Bij ons ligt het geheim in het verleden, in de boeken, in onze vertellingen en achter onze gordijnen, maar zij hebben het geheim zichtbaar gemaakt. Je kunt het geheim aanraken, je kunt er zelfs in gaan zitten, of erbovenop staan.”

“Noem een voorbeeld,” zei de koning gretig.

“De trein. Dat is een vervoermiddel die op oneindige ijzeren rails rijdt. U moet het zien als tientallen koetsen die aan elkaar gekoppeld zijn en zonder paard of paarden op een wonderlijke ijzeren weg voortbewegen. Je gaat er met honderden in zitten en hij neemt je mee.”

“Waar naartoe?!”

“Naar je bestemming!” zei Mosheer el Dolé.

“Daar hebben we over gehoord, dacht ik,” zei de koning in het kort. Hij wilde meer weten, maar hij stelde geen vraag. Hij dacht na.

“Samad!” riep hij onverwachts.

De knecht verscheen.

“Merk je niet dat onze waterpijp koud is geworden?” riep hij kwaad.

De oude man nam de waterpijp mee en kwam onmiddellijk met een verse terug. Qaser inhaleerde de rook en richtte zich weer tot Mosheer el Dolé. “In welke taal sprak je toen je op reis was?”

“Een groot deel van mijn reis verbleef ik in Frankrijk. Daar sprak ik Frans.”

“En spreek je die taal goed?”

“Ik had iets geleerd voordat ik er naartoe ging. Daar heb ik mijn kennis verder uitgebreid.”

“Heel goed! Later zullen we van jouw kennis gebruik maken. Hoe groeten de Fransen elkaar eigenlijk. Met *salaam*?”

“Bonjour!” zei Mosheer el Dolé.

“Grappig!”

“En de waterpijp, hoe noemen ze de waterpijp?”

“Ze hebben geen waterpijp.”

“Grappig!”

“Nu ik het over Frankrijk heb, wil ik u iets eigenaardigs vertellen. Laatst heeft een Franse ingenieur iets buitengewoons gemaakt”, Mosheer el Dolé liet een kleine pauze vallen. “Hij heeft met miljoenen ijzeren balken een ontzettend grote hoge toren gebouwd.”

“Hoe hoog?”

“Heel hoog. Eigenlijk zo hoog als die berg daar!” wees hij naar een berg in de verte.

“Waarom heeft hij het gemaakt?” vroeg de koning.

“Dat weet niemand. Blijkbaar zomaar! Dag en nacht klommen honderden mannen en vrouwen die toren op.”

“Waarop?”

“De toren op!”

“Miljoenen kilo’s ijzer op elkaar stapelen om er daarna op te klimmen?” zei de koning.

“De ingenieur is een befaamde maker. Daarnaast heeft hij iets fabuleus bedacht, een machine, werkelijk een soort koets zonder paard, waar je met één, of twee, of weet ik veel, twintig mannen in kunt stappen.”

“Een soort trein?”, vroeg de koning.

“Nee, je drukt op een knopje. Opeens komt die koets in beweging. Het is merkwaardig dat hij niet voorwaarts of achterwaarts beweegt, maar omhoog. En even later bevind je je op de top van de toren.”

Qaser wist niet hoe hij moest reageren. Hij schoof de waterpijp aan de kant en vroeg:

“Wat gaan ze daar boven nu doen?”

“Kijken. De stad bewonderen! Het is een mysterieus uitzicht in de nacht. Je kijkt naar de rivier die dwars door de stad loopt, je ziet de geheimzinnige nieuwe lampjes, lichtjes aan de oevers waaronder de elegante Franse vrouwen lopen.”

“Elegante vrouwen in lampjes?”

“Excuseer me! Ik had u eerst dit moeten vertellen. Men heeft daar iets verbazingwekkends uitgevonden zodat je straks geen kaars, olie, of gas nodig hebt.

De nieuwe lichtjes heeft nog niet iedereen, maar in de koninklijke paleizen en op belangrijke gebouwen en in bekende straten zie je honderden van die lichtjes, of lampjes die mooier dan koninklijke kaarsen branden.”

“Daar hebben we eerder over gehoord,” zei de koning en hij zweeg. Je zag duidelijk dat hij ontzettend nieuwsgierig was en er meer over wou weten, maar hij beheerste zich en stelde geen vragen.

“Nu weten wij voldoende. Je mag gaan. Alleen dit nog, de vrouwen. Heb je over hen iets bijzonders te vertellen?”

“Ik weet niet hoe ik het beschrijven moet, maar... daar vertonen de vrouwen hun gezicht in het openbaar. Iedereen mag de ogen, neus, lippen, kin en armen laten zien. Bij feesten zijn er ook vrouwen die hun hals en een stukje van hun borsten zichtbaar maken.”

De koning maakte een nerveus gebaar met zijn hand en het leek alsof hij wilde zeggen dat hij het niet zo interessant vond.

“Oké, je kunt nu gaan,” zei de koning.

Mosheer el Dolé kwam overeind, boog zijn hoofd en ging.

“Was dat alles? Of had je nog iets dat het weten waard is? Dan moet je het nu zeggen,” riep de koning.

Mosheer el Dolé zocht in zijn herinnering. “Men kan per boot van Frankrijk naar Engeland gaan. De afstand tussen die twee landen is behoorlijk klein. Maar zodra je van het schip stapt, merk je opeens dat alles weer anders is. De taal, de grond, de bomen, de vrouwen, alles, alles ziet er anders uit. Je begrijpt niet waar die verschillen vandaan komen. In Engeland heb ik direct iets nieuws gezien. In de steden zie je honderden grote pijpen die in de lucht steken en een ongekennde dikke rook uitlaten. Dat zijn de fabrieken waarin men ijzerwaren maakt, en stoffen, klokken en ijzerplaten en ijzeren balken voor hun treinen en schepen.”

“Indrukwekkend!” zei Qaser.

“Op een dag kwam ik bij een stad, een stadje waar honderden van die pijpen als ijzeren bomen in de lucht staken. Ik zag iets vreemds, alle huizen, straten en ramen van die stad waren zwart geworden van de rook. Zelfs de bewoners van de stad waren allemaal zwart. Ook ik kreeg er zwarte handen van.”

“Vreselijk en merkwaardig! Je kunt nu wel gaan!”

Qaser de koning zat verdrietig op zijn veranda. Waarom wist hij niets over die uitvindingen, die lichtjes, die lampjes en de koets die omhoog ging? Hij plukte een blaadje van zijn sla, deed hem in de siroop en stopte hem in zijn mond. Maar het smaakte hem niet. Hij spuugde het uit, kwam overeind en liep naar zijn harem. Het gordijn werd opzij gehouden en hij ging binnen. Overal brandden kaarsen en rookten geurtjes. Vierhonderdzesenzeventig vrouwen stonden in hun sierlijke kleren als bediendes in verschillende zaaltjes te wachten in de hoop dat de koning straks bij hen langs zou gaan.

Hij kustte een paar vrouwen op de mond, maar het smaakte hem niet. Hij dacht aan de westerse vrouwen die een stukje van hun borsten in de nieuwe lichtjes zichtbaar maakten. Hij raakte de borsten van een jonge mooie vrouw aan, maar nee, vanavond had alles zijn smaak verloren. Hij stak zijn hand onder de rok van een van de vrouwen die hij altijd zo aantrekkelijk vond en hij raakte haar lichaam aan. Geen opwinding. De ijzeren toren hield hem bezig en het knopje waarop men drukte om omhoog te gaan. Hij sloeg zijn armen op zijn rug en liep naar buiten, hij zei bij zichzelf: "Volgens ons heeft men die miljoenen ijzeren balken niet voor niets tot hoog in de hemel op elkaar gestapeld. Er moet iets zijn wat de zoon van die koopman niet begrepen heeft."

In zijn bibliotheek pakte hij een paar boeken om te kijken of er misschien ergens de naam van Europa stond en hij niet opgelet had. Hij bleef even in het kaarslicht lezen, maar het ging niet, het licht stoorde hem. Hij zag de woorden niet. Zijn aandacht ging naar het kaarslicht dat op het papier viel.

"Samad!" zei hij hardop.

De knecht kwam met de opiumset tevoorschijn. Hij zette de komfort met fijn gloeiend houtvuur op de grond waar een speciaal tapijtje voor lag. Hij plaatste de opiumpijp voorzichtig in de warme as, schonk een glaasje thee in, legde er een porseleinen bordje fijngesneden opium bij en verdween.

Qaser ging zitten, hij pakte de opiumpijp, hield hem even boven het zacht blauwe vlammetje van het houtskool, plakte een stukje goudkleurige opium naast het gaatje van de pijp, stopte de pijp in zijn mond, hield een stukje gloeiende kool met een tandje naast de opium, zoog en slikte de dikke rook in. Opeens voelde hij zich weer goed, blies de rook uit, stopte een dadel in zijn mond en zei glimlachend tegen

zichzelf: “Laat hun vrouwen zich in de nieuwe lichtjes vertonen. Zo is het leven. Sommigen hebben dit, anderen hebben dat.”

Nu Mosheer el Dolé die verhalen aan hem verteld had, wilde de koning meer horen over Europa. Op een nacht kreeg hij een idee. Het zou misschien goed voor ons zijn als we een reis dwars door Europa gingen maken, dacht hij. Die kennismaking lijkt ons noodzakelijk voor ons.

Op een dag deelde hij voorzichtig zijn gedachten met Sejjed Agasi, zijn betrouwbare raadgever.

“Drie, vier maanden weggaan?” reageerde Sejjed Agasi verbaasd, “geen sprake van. Hoe kunt u het land zonder een leider achterlaten. U weet dat premier Aga Kabir niet te vertrouwen is. Ik vrees dat zodra u uw voet over de grens zet, hij onmiddellijk de troon zal bestijgen en dan is het afgelopen met uw koninkrijk. Ik verbaas me ontzettend dat de koning dat gevaar niet ziet. Eerst moeten we dit karwei afmaken. Aga Kabir heeft enkele van die jonge mannen die net uit het buitenland zijn gekomen tot adviseur benoemd. Ze hebben duivelse gedachten. U weet toch dat ze de macht van de koning drastisch willen beperken.

Ze spreken onderling over een wetboek. Ze willen de moskee buiten de staat houden. Laatst had een van die jongelui gezegd dat als men zijn mening niet uit, de niet-uitgesproken woorden als een steen zijn keel dichtmaken. U weet wat dat betekent. Ik heb u al vaker gewaarschuwd dat die Aga Kabir niet deugt en u nam mijn waarschuwing niet serieus. Nu is hij zo geliefd geworden dat we hem niet meer makkelijk weg kunnen krijgen. Hij legt zijn oor aan de mond van die jongelui en hij spreekt over dingen die de jongeren aanspreekt. Volgens mij heeft hij in het geheim contact met de Engelsen. Alles zal uit de hand lopen als u niet op tijd reageert!”

“Maak je niet druk Sejjed Agasi,” zei Qaser beheerst, “we horen alles, weten alles, niets is voor ons geheim gebleven. Al lang hebben we onze plannen klaar. We laten het land niet aan de jongelui over. We hebben pas met één van hen gesproken. We weten wat er in hun hoofd speelt: Pijpen die in de lucht steken. Vrouwen die in het licht lopen. Koningen die in de lucht springen.

Blijf waakzaam en wacht maar af.”

Op een nacht toen de geliefde eerste minister Aga Kabir naar het badhuis ging, ging hij als gewoonlijk in het grote bad in de stoom zitten. Opeens verschenen er drie

forse mannen. Ze grepen hem van achteren, drukten hem onder water en hielden hem lange tijd vast. Toen hij niet meer bewoog, lieten ze zijn lijk in het bad drijven en gingen er vandoor.

In dezelfde nacht werden de negen jonge geleerden die als zijn adviseurs werkten, gearresteerd. In de vroege morgen werden ze voor de grote moskee op het koningsplein opgehangen. Dezelfde dag nog benoemde Qaser zijn persoonlijke raadgever Sejjed Agasi als de nieuwe premier.

“Waterpijp!” riep Qaser tegen de avond toen hij opgelucht op zijn veranda ging zitten.

Hij slikte de rook in en zei bij zichzelf: “Knap werk! Daar zijn koningen voor.”

Hij plukte een blaadje van de krop sla, doopte hem in de siroop en stopte het in zijn mond: “Zoet, vers, knapperig en lekker fris!”

En hij verheugde zich op zijn wandeling door de harem.

Een jaar later begon de koning met een gerust hart aan zijn reis. Alles was van tevoren geregeld, hij had veel hartelijke uitnodigingen van de koningen en presidenten van de landen die samen Europa vormden ontvangen. Zevenenveertig koninklijke koetsen stonden voor de poort van het paleis klaar waarvan eenentwintig koetsen voor de door hem geselecteerde vrouwen.

Hij nam zijn gehele hofhouding mee, de kapper, de arts, de man die boeken aan hem voorlas, de man die voor hem schreef, de clown die hem aan het lachen maakte als hij verdrietig was, de man die hem masseerde wanneer hij in bad ging. Zijn persoonlijke knecht, zijn waterpijp, enkele dozen net geplante jonge sla, een paar bakjes siroop, boeken, inkt, zijn eigen veerpennen en zijn lievelingsdier, een jonge haan met een gouden snavel die in de vroege morgen zo grappig krijsde dat de koning glimlachend zijn ogen opendeed en vrolijk zijn bed verliet. Verder tientallen tenten, dozen aardappels, uien, kruiden uit de eigen tuin van zijne hoogheid.

Hij daalde de trappen van het paleis af naar zijn koninklijke koets die door zeven zwarte Arabische paarden getrokken werd. Het rijtuig was speciaal voor die reis gereedgemaakt. De overheidsfunctionarissen en de leden van het koninklijke huis, de vertegenwoordigers van andere landen stonden allemaal in twee lange rijen aan de kant van het pad om de koning een goede reis te wensen.

Hij knikte voor enkelen en gaf een bescheiden hand aan de Russische ambassadeur en wisselde een paar woordjes met de hoge vertegenwoordigers van Engeland.

Buiten verdrongen honderden mensen zich achter hekwerken om een glimp van de koning op te vangen. Als hij erlangs liep, bogen ze zich voorover. Tientallen bedelaars knielden en legden hun voorhoofd op de grond en hij gooide handjes vol muntjes over hen heen. Toen hij de laatste muntjes naar de massa gooide, stak hij zachtjes zijn arm in de lucht ten teken van afscheid en liep glimlachend naar zijn koets. Op dat moment kwam een jonge man met een korte baard naar voren. Hij droeg in zijn linkerhand een blad waarop een kropje jonge sla lag. Hij boog zijn hoofd beheerst en bood de koning de sla aan.

Qaser vond het een aangename verrassing en beschouwde het als een goed teken voor zijn lange riskante reis. De man had een ongewoon zwart pak aan en had overdreven veel vet in zijn fijn gekamde zwarte haar gesmeerd. De manier waarop hij de jonge sla op dat blad presenteerde, kwam Qaser heel sympathiek over.

Hij zette een stap in de richting van de man en stak zijn hand uit om een blaadje van de sla te plukken. Maar hij had de sla nog niet aangeraakt of de man trok een pistool uit zijn binnenzak tevoorschijn en vuurde drie keer achter elkaar.

Qaser viel.

De man heette Mirza Reza. Hij was net terug uit Europa en had uit dat opmerkelijke continent een modern wapen meegenomen.